

สรุป ทบทวน 2 กฎหมายรัฐธรรมนูญ

ตระหง่าน เกียรติศรีโรจน์

สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ศาลรัฐธรรมนูญ : ควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

กฎหมายสูงสุด

กฎหมายหรือการกระทำใดๆ
จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่ได้โดยเด็ดขาด

ผลผูกพันทุกองค์กร

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญถือเป็นเด็ดขาด
และมีผลผูกพันทุกองค์กรของรัฐตามกฎหมาย

โครงสร้างอำนาจหน้าที่ (ตามรัฐธรรมนูญฯ ม. 210)

กลไกตรวจสอบกฎหมาย (ในทุกช่วงเวลา)

ก่อนประกาศใช้

ตรวจสอบร่างกฎหมาย (ม. 132, 139, 148, 149)

ตรวจสอบกระบวนการตราและเนื้อหาของ
ร่าง พ.ร.บ., ร่าง พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญ,
ร่างข้อบังคับสภาฯ ว่าจัดรัฐธรรมนูญหรือไม่

กรณีฉุกเฉิน

ตรวจสอบพระราชกำหนด (ม. 173)

ตรวจสอบเงื่อนไขว่าเข้าข่ายเพื่อความมั่นคง
ปลอดภัยสาธารณะ เศรษฐกิจ
หรือป้องกันภัยพิบัติจริงหรือไม่

มีผลบังคับใช้แล้ว

ตรวจสอบกฎหมายที่ใช้บังคับ (ม. 212, 231)

ตรวจเมื่อศาล (ยุติธรรม/ปกครอง/ทหาร),
คู่ความในคดี, หรือผู้ตรวจการแผ่นดิน
เห็นว่ากฎหมายนั้นจัดรัฐธรรมนูญ

การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ตรวจสอบ การกระทำ ที่ละเมิดประชาชน (ม. 213)

- ประชาชนมีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบได้โดยตรง
- หากพบว่ามี การกระทำใดๆ ที่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้
- (พิจารณาตาม พ.ร.ป. ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561)

หน้าที่พิเศษ 1: ตรวจสอบบุคคลและพรรคการเมือง

สถานะและคุณสมบัติ

- วินิจฉัยการสิ้นสุดสมาชิกภาพ/คุณสมบัติของ สส. และ สว. (ม. 82)
- วินิจฉัยความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงหรือไม่ (ม. 170)

กฎหมายพรรคการเมือง (พ.ร.ป. พรรคการเมือง พ.ศ. 2560)

- กกต. ไม่รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรค
- การเพิกถอนข้อบังคับพรรค / ปลดกรรมการบริหาร
- ประกาศสิ้นสุดภาพพรรค / การสั่งยุบพรรคการเมือง

หน้าที่พิเศษ 2: รักษาสมดุลระหว่างองค์ประกอบของรัฐ

ขีดอำนาจหน้าที่ (ม. 210(2))

พิจารณาวินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจระหว่าง สภาผู้แทนราษฎร, วุฒิสภา, รัฐสภา, คณะรัฐมนตรี หรือ องค์กรอิสระ

ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล (พ.ร.บ. ยุทธศาสตร์ชาติ ม. 29)

วินิจฉัยว่ามติหรือการดำเนินการของคณะรัฐมนตรี เป็นการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ ชอบด้วยกฎหมายยุทธศาสตร์ชาติหรือไม่

หน้าที่พิเศษ 3: ปกป้องอธิปไตยและผลประโยชน์ชาติ

หนังสือสัญญาระหว่างประเทศ ม. 178

พิจารณาว่าสนธิสัญญาที่มีผลเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือพื้นที่ที่มีสิทธิอธิปไตย ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาหรือไม่

การแทรกแซงงบประมาณ ม. 144

ตรวจสอบร่าง พ.ร.บ. งบประมาณฯ ว่า สส., สว., หรือกรรมการ มีการกระทำใดๆ ที่มีผลให้ตนมีส่วนได้เสีย (ทางตรง/ทางอ้อม) ในการใช้งบประมาณหรือไม่

หน้าที่พิเศษ 4: พิทักษ์ระบอบการปกครองและรัฐธรรมนูญ

ป้องกันการล้มล้าง

ม. 49

วินิจฉัยบุคคลที่ใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ควบคุมการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

ม. 256

ตรวจสอบร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ ว่ามีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ, ระบอบการปกครอง, หรือแก้ประเด็นสำคัญโดยไม่ผ่านประชามติหรือไม่

สรุปภาพรวม: ทุกมิติของการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

1. มิติด้านกฎหมาย

- ร่าง พ.ร.บ.
- พ.ร.ก. ดุจเงิน
- กฎหมายที่บังคับใช้แล้ว

2. มิติด้านองค์กรของรัฐ

- ชี้ขาดความขัดแย้งระหว่างองค์กร
- สนธิสัญญาระหว่างประเทศ
- ยุทธศาสตร์ชาติ

3. มิติด้านการเมือง

- คุณสมบัติ สส., สว., รัฐมนตรี
- คดีพรรคการเมือง
- การแทรกแซงงบประมาณ

4. มิติด้านประชาชนและระบอบ

- กลุ่มครองสิทธิเสรีภาพ
- ป้องกันการล้มล้างการปกครอง
- ควบคุมการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

ทุกอำนาจหน้าที่ มุ่งสู่เป้าหมายเดียว: ความสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

อำนาจศาลรัฐธรรมนูญ: การตรวจสอบความ ชอบด้วยกฎหมาย

สรุปหลักเกณฑ์ กระบวนการ
และผลทางกฎหมาย

ร่างกฎหมาย ก่อนประกาศใช้

ร่าง พ.ร.ป.
และ ร่าง พ.ร.บ.

เงื่อนไขการตรา พระราชกำหนด

ตรวจสอบความ
ฉุกเฉินจำเป็น

กฎหมายที่ ประกาศใช้แล้ว

พ.ร.ป. และ พ.ร.บ.
ที่มีผลบังคับใช้

1. ตรวจสอบเนื้อหา

- ข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่?

2. ตรวจสอบกระบวนการ

- ตราขึ้นถูกต้องตามรูปแบบหรือไม่?
- กระบวนการและการลงมติของสมาชิก
รัฐสภาเป็นไปโดยชอบหรือไม่?

$\geq \frac{1}{10}$

สมาชิกรัฐสภา

ส.ส., ส.ว. หรือ สมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน
จำนวนไม่น้อยกว่า $\frac{1}{10}$ ของสมาชิกเท่าที่มีอยู่

ประธานสภาเป็นผู้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

นายกรัฐมนตรี

เมื่อเห็นว่าร่าง พ.ร.บ. มีข้อความขัดต่อรัฐธรรมนูญ
หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามกระบวนการ

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ขัดที่เนื้อหา +
เป็นสาระสำคัญ

ตกไปทั้งฉบับ

ขัดที่เนื้อหา +
ไม่ใช่สาระสำคัญ

ตกไปเฉพาะข้อความ
ที่ขัดรัฐธรรมนูญ

นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้า
ทูลกระหม่อมถวาย
ตามมาตรา 81 ต่อไป

ขัดที่กระบวนการ

ตกไปทั้งฉบับ

ตรวจสอบได้เฉพาะ 4 เจาะไขความจำเป็น:

- ✓ 1. เพื่อรักษาความปลอดภัยของประเทศ
- ✓ 2. เพื่อความปลอดภัยสาธารณะ
- ✓ 3. เพื่อความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ
- ✓ 4. เพื่อป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ

ข้อยกเว้นสำคัญ!

ไม่รวมถึง พ.ร.ก. ที่ตราขึ้นเกี่ยวกับ
ภาษีอากรหรือเงินตรา (ตามมาตรา 174)

ผู้มีสิทธิเสนอเรื่อง

$\geq 1/5$

ส.ส. หรือ ส.ว. จำนวนไม่น้อยกว่า
1/5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่
ของแต่ละสภา

ข้อสังเกตสำคัญ

ต้องเป็น 1/5 ของแต่ละสภาแยกกัน ห้าม

นำจำนวนสมาชิก ส.ส. และ ส.ว. มารวมกัน (ต่างจากกรณีร่างกฎหมาย)

เสนอเรื่อง

ประธานสภา

ศาลรัฐธรรมนูญ

สมาชิกรัฐสภาเข้าชื่อเสนอ
ต่อประธานสภา

ก่อน

ที่สภาจะพิจารณาอนุมัติ พ.ร.ก.

ประธานสภาส่งศาลรัฐธรรมนูญ

ภายใน 3 วัน

(และให้รอการพิจารณา พ.ร.ก. ไว้ก่อน)

ศาลต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จ

ภายใน 60 วัน

นับแต่ได้รับเรื่อง

มติศาล ≥ 2 ใน 3

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.ก. ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขความฉุกเฉิน (มาตรา 172 วรรคหนึ่ง)
ต้องใช้เสียง ไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของตุลาการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

ผลทางกฎหมาย
พ.ร.ก. นั้น ไม่มีผลบังคับมาตั้งแต่นั้น

ขอบเขตการตรวจสอบ กฎหมายที่ประกาศใช้แล้ว ตรวจสอบได้เฉพาะ เนื้อหา เท่านั้น

ว่าข้อความในบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

ไม่สามารถตรวจสอบรูปแบบหรือ
กระบวนการตรากฎหมายได้อีกต่อไป

อ้างอิง: บรรทัดฐานตาม คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2551

	ร่างกฎหมาย ก่อนประกาศใช้	พระราชกำหนด	กฎหมาย ใช้บังคับแล้ว
ขอบเขต	ทั้งเนื้อหา และ กระบวนการ	เฉพาะเงื่อนไข ความจำเป็น 4 ประการ	เนื้อหา เท่านั้น
ผู้เสนอ	ส.ส., ส.ว. $\geq 1/10$ (รวมสองสภาได้) หรือ นายฯ	ส.ส. หรือ ส.ว. $\geq 1/5$ (แยกแต่ละสภา)	-
ผลการวินิจฉัย	ตกไปทั้งฉบับ หรือ ตกไปเฉพาะข้อความ	ไม่มีผลบังคับมาตั้งแต่ต้น (ต้องใช้มติ $\geq 2/3$)	ข้อความนั้นเป็น อันใช้บังคับไม่ได้

การตรวจสอบความ ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

เจาะลึกกลไกการตรวจสอบกฎหมาย
และการกระทำหลังประกาศใช้
(มาตรา 212, 231, และ 213)

3 เส้นทางหลักสู่ศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา 212

ผ่านกระบวนการพิจารณาคดีของศาล
(ตรวจสอบกฎหมาย)

มาตรา 231(1)

ผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน
(ตรวจสอบกฎหมาย)

มาตรา 213

การร้องขอของประชาชน
(ตรวจสอบการกระทำที่ละเมิดสิทธิ)

มาตรา 212: การตรวจสอบกฎหมายในชั้นศาล

ศาลที่กำลังพิจารณาคดี ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
เมื่อพบว่ากฎหมายที่จะใช้บังคับคดีนั้นอาจขัดต่อรัฐธรรมนูญ (มาตรา 5)

- ศาลเห็นเอง
- คู่ความโต้แย้ง (พร้อมเหตุผล)
- ต้องยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องนั้น

ศาลทั่วไป
(ยุติธรรม, ปกครอง, ทหาร)

ศาลรัฐธรรมนูญ

สิ่งที่ตรวจสอบได้: "บทบัญญัติแห่งกฎหมาย" คืออะไร?

กฎหมายระดับพระราชบัญญัติหรือเทียบเท่า
(เช่น พ.ร.ป., พ.ร.บ., พ.ร.ก.,
ประกาศคณะปฏิวัติ, คำสั่งหัวหน้า คสช.)

กฎหมายลำดับรอง
(เช่น พระราชกฤษฎีกา, กฎกระทรวง,
ประกาศกระทรวง, ะกาศกระทรวง,
ระเบียบ, คำสั่งนายกฯ)

ข้อยกเว้นสำคัญ: ไม่รวมถึงกฎหมายที่ถูกยกเลิกไปแล้ว (อ้างอิง: คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ 31/2551)
และตรวจสอบได้เฉพาะ "เนื้อหา" ไม่รวม "กระบวนการตรา"

กฎเหล็กของมาตรา 212: "ต้องเป็นเรื่องของตัวกฎหมายเท่านั้น"

ศาลรัฐธรรมนูญรับวินิจฉัยเฉพาะ "เนื้อหาของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย" ที่จะใช้ในคดี ว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

หากไม่ใช้การโต้แย้งที่ "ตัวบทกฎหมาย" โดยตรง = ไม่อยู่ในอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ

การตรวจสอบกฎหมาย: "เนื้อหา" vs "กระบวนการตรา"

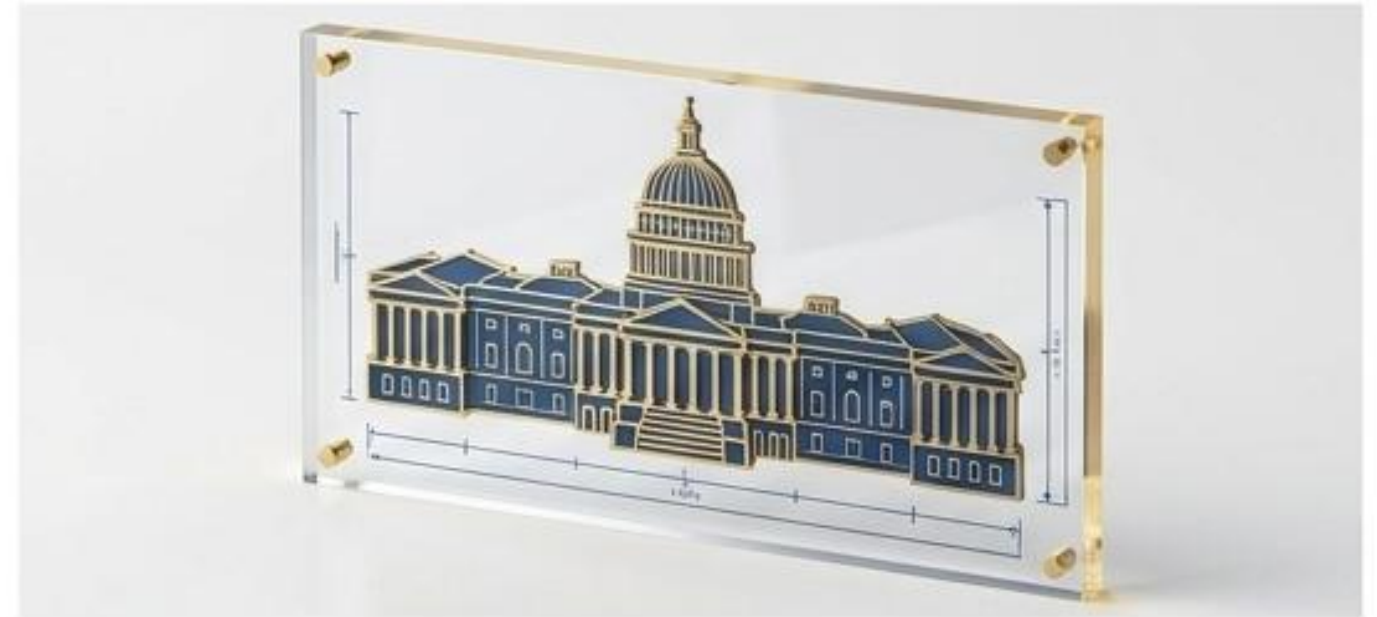

ตรวจสอบเนื้อหา

หัวข้อ: ตรวจสอบเนื้อหาการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน

สถานะ: ทำได้

ช่องทางกฎหมาย: ใช้สิทธิตาม **มาตรา 212**

ตรวจสอบกระบวนการตรากฎหมาย

หัวข้อ: ตรวจสอบกระบวนการตราไม่ถูกต้อง / ขาดการให้เหตุผล

สถานะ: ทำไม่ได้

ช่องทางกฎหมาย: ต้องโต้แย้งใน "ขั้นตอนการร่าง" ตาม **มาตรา 148** ประกอบมาตรา **210 (1)**

2 กรณีที่ ‘ห้าม’ ส่งศาลรัฐธรรมนูญ (ไม่อยู่ในอำนาจ)

ประเด็น: โตแย้งคำสั่งศาล หรือ คำพิพากษา **×**

- **ทางออกที่ถูกต้อง:** ต้องใช้สิทธิอุทธรณ์ หรือ ฎีกา ตามกระบวนการปกติ

ประเด็น: ปัญหาการตีความกฎหมาย (เช่น เป็นผู้เสียหายหรือไม่? หรือ พนักงานมีอำนาจสอบสวนหรือไม่?) **×**

- **เหตุผล:** ไม่ใช้การโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดรัฐธรรมนูญ

ความเชื่อมโยง: ต้องใช้บังคับในคดีที่กำลังพิจารณา

ต้องใช้บังคับแก่คดี

ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายสาร
บัญญัติหรือวิธีสบัญญัติ หากไม่
เกี่ยวกับคดีที่กำลังพิจารณา
ศาลไม่ต้องส่งเรื่องวินิจฉัย

อยู่ในระหว่างพิจารณาคดี

คดีต้องกำลังพิจารณาอยู่ใน
ชั้นศาล ไม่ว่าจะเป็น
ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง
หรือ ศาลทหาร

บทบัญญัติแห่งกฎหมาย

กรอบเวลา: ต้องเสนอเรื่องเมื่อใด?

ชั้นพิจารณาคดี

เสนอได้เฉพาะขณะที่คดียังอยู่ใน
ระหว่างการพิจารณาของศาล

คดีสิ้นสุดแล้ว

คู่ความหมดสิทธิเสนอข้อโต้แย้ง
(เว้นแต่มีการรื้อฟื้นคดี)

ข้อยกเว้น: ชั้นบังคับคดี

หากคดีถึงที่สุดแล้ว แต่เกิดข้อพิพาทใหม่ในชั้นบังคับคดี
ศาลในชั้นบังคับคดีสามารถส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญได้

การให้เหตุผล: เงื่อนไขสำคัญเมื่อคู่ความโต้แย้ง

ศาลต้องส่งเรื่องเสมอ
หากคู่ความโต้แย้งพร้อมเหตุผลที่ชัดเจน
(ศาลไม่มีดุลพินิจปิดตัวเองว่าขัดหรือไม่ขัด)

ความหมายของ "เหตุผลชัดเจน"

- ต้องระบุชัดเจนว่า "กฎหมายมาตราใด"
ขัดหรือแย้งต่อ "รัฐธรรมนูญมาตราใด"
และเพราะเหตุใด

กรณีศึกษา (คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2555): ผู้ฟ้องโต้แย้ง พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองฯ มาตรา 42
แต่ไม่ระบุรายละเอียดว่าขัดรัฐธรรมนูญมาตราใด ศาลจึงถือว่าไม่เข้าหลักเกณฑ์มาตรา 212

เมื่อศาลปกครองส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญ... คดีจะหยุดลงหรือไม่?

จุดเริ่มต้นของข้อพิพาท: คดียาเสพติดและการโต้แย้งข้อกฎหมาย

ข้อหาหลัก

จำเลยถูกฟ้องคดีกระทำผิดฐาน
ค้ายาเสพติดต่อศาลอาญารธนบุรี

การโต้แย้ง

จำเลยร้องให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญ
วินิจฉัยว่า พ.ร.ก. แก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ.
ยาเสพติดให้โทษ ขัดรัฐธรรมนูญ
ปี 2560 มาตรา 26 วรรคหนึ่ง

ประเด็นแห่งคดี

กฎหมายตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตาม
รูปแบบ เนื่องจากไม่ระบุเหตุผลความ
จำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

เมื่อเกิดข้อโต้แย้งทางรัฐธรรมนูญ กระบวนการยุติธรรมต้องเผชิญ 2 คำถามสำคัญ

คำร้องของจำเลย

ประเด็นที่ 1 (ศาลอาญา)

ระหว่างที่ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลอาญาจะดำเนินการพิจารณาคดีต่อไปได้หรือไม่?

ประเด็นที่ 2 (ศาลรัฐธรรมนูญ)

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับวินิจฉัยประเด็นกระบวนการตรากฎหมายผิดรูปแบบ ตามคำร้องหรือไม่?

แนวปฏิบัติของศาลอาญา: เดินหน้าพิจารณาคดี แต่ต้องระงับการชี้ขาด

ดำเนินการพิจารณา ต่อไปได้

ศาลสามารถสืบพยานและดำเนิน
กระบวนการพิจารณาตามปกติ
(อ้างอิง: รัฐธรรมนูญฯ
มาตรา 212)

รอการพิพากษา คดีไว้ชั่วคราว

ห้ามอ่านคำพิพากษาจนกว่า
ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย
เพื่อป้องกันผลกระทบหาก
กฎหมายนั้นขัดรัฐธรรมนูญ

ข้อจำกัดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 212: ตรวจสอบเนื้อหา ไม่ใช่รูปแบบ

เงื่อนไขแรกผ่าน: เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้วินิจฉัยคดี (พ.ร.ก. ยาเสพติด)

ตรวจสอบเนื้อหา
(Content Analysis)

อยู่ในอำนาจ
(ศาลรัฐธรรมนูญรับวินิจฉัยได้)

ตรวจสอบว่าสาระสำคัญของกฎหมาย
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

ตรวจสอบรูปแบบ
(Process/Format Analysis)

ไม่อยู่ในอำนาจ
(ศาลรัฐธรรมนูญรับวินิจฉัยไม่ได้)

การโต้แย้งว่ากระบวนการตรากฎหมายไม่ถูกต้อง
(เช่น ไม่ระบุเหตุผลความจำเป็น)
ไม่อยู่ในขอบเขตของมาตรา 212

ผลลัพธ์: ศาลรัฐธรรมนูญต้องสั่ง ไม่รับวินิจฉัย คำร้องนี้

สรุปหลักเกณฑ์การใช้สิทธิ มาตรา 212 (Diagnostic Checklist)

ประเด็นโต้แย้ง	อำนาจศาลรัฐธรรมนูญ (ม.212)?	เหตุผล / ทางออกที่ถูกต้อง
บทบัญญัติกฎหมายในชั้นบังคับคดี / ประทับรับฟ้อง	ส่งได้	เป็นการโต้แย้งกฎหมายที่จะใช้บังคับ ในคดีโดยตรง
คำสั่ง หรือ คำพิพากษาของศาล	ไม่ได้	ต้องใช้สิทธิอุทธรณ์ หรือ ฎีกา ตามปกติ
ปัญหาการตีความกฎหมาย (เช่น เป็นผู้เสียหายหรือไม่)	ไม่ได้	ไม่ใช่การโต้แย้งเนื้อหาตัวบทกฎหมาย
กระบวนการตรากฎหมายไม่ถูกต้อง	ไม่ได้	ต้องตรวจสอบขั้นตอนการร่าง (ม.148 ประกอบ ม.210 (1))

มาตรา 231 วรรคหนึ่ง (1): เส้นทางผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดิน

หากเห็นว่า "บทบัญญัติแห่งกฎหมายใด"
มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ให้เสนอเรื่องพร้อมความเห็น
เพื่อพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า

ศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา 213: การปกป้องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

เปิดช่องทางให้ **บุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ** ที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ **ร้องขอให้ศาลวินิจฉัยว่า "การกระทำ" นั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ**

- - เน้นตรวจสอบที่ "การกระทำ" (ที่อาจเป็นผลจากกฎหมายที่ขัดรัฐธรรมนูญ)
- - ผู้มีสิทธิ: บุคคลธรรมดา และ นิติบุคคล ที่ถูกละเมิดโดยตรง

เงื่อนไขการใช้สิทธิตามมาตรา 213

ระบุงการละเมิดให้ชัดเจน

ผู้ร้องต้องระบุให้ชัดว่า "เป็นการกระทำใด" และ "ละเมิดสิทธิเสรีภาพของตนอย่างไร"

ต้องผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินก่อน

ภายใต้ พ.ร.ป. ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา 46-48) ผู้ถูกละเมิดต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อพิจารณาก่อน

ศาลรัฐธรรมนูญ

รับวินิจฉัยเพื่อปกป้องสิทธิที่ถูกละเมิด

สรุปเปรียบเทียบบทกลไกการ ตรวจสอบหลังประกาศใช้

ประเด็นเปรียบเทียบ	มาตรา 212	มาตรา 231(1)	มาตรา 213
สิ่งที่ตรวจสอบ	บทบัญญัติแห่งกฎหมาย	บทบัญญัติแห่งกฎหมาย	การกระทำ (ที่ละเมิดสิทธิ)
ผู้มีสิทธิเสนอเรื่อง	ศาล (เห็นเอง) หรือ คู่ความ	ผู้ตรวจการแผ่นดิน	ประชาชน / นิติบุคคล ที่ถูกละเมิด
ช่องทางผ่าน	ศาลยุติธรรม/ปกครอง/ทหาร	ส่งตรงสู่ศาลรัฐธรรมนูญ	ต้องผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินก่อน
เงื่อนไขสำคัญ	ต้องใช้บังคับในคดีที่กำลัง พิจารณาอยู่เท่านั้น	เป็นอำนาจอิสระของผู้ตรวจฯ	ต้องระบุงการกระทำที่ละเมิด ตนเองโดยตรงชัดเจน

บทสรุป: ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ
กลไกทั้ง 3 เส้นทาง ถูกออกแบบมาเพื่อรับประกันว่า
จะไม่มีกฎหมายใด หรือการกระทำใดของรัฐ
ที่จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
หรือละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้

ความยุติธรรมที่เข้าถึงได้ผ่านกระบวนการที่รัดกุม

● ข้อห้ามสำคัญ! คดีแบบไหนที่ “ศาลรัฐธรรมนูญ” ไม่รับพิจารณา?

สรุปหลักเกณฑ์ตามมาตรา 47 (4) และตัวอย่างคำสั่งศาลที่เข้าใจง่ายใน 3 นาที

รัฐธรรมนูญ มาตรา 213

ให้สิทธิประชาชนยื่นคำร้อง...

...แต่ต้องผ่าน ด้านคัดกรอง

พ.ร.ป. ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 (4)

หากเข้าเงื่อนไข 2 ประการต่อไปนี้ ศาลรัฐธรรมนูญจะใช้ มาตรา 46 บรรดสาม สิ่งไม่รับคำร้อง ทันที!

1. คดีกำลังพิจารณา

คดีนั้นกำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาพิพากษาของ ศาลอื่น

2. คดีตัดสินจบแล้ว

คดีนั้น ศาลอื่น มีคำพิพากษา หรือคำสั่งถึงที่สุดไปแล้ว

กฎข้อที่ 1: คดียังไม่จบที่ศาลอื่น

หากเรื่องที่คุณร้องเรียน
กำลังถูกตรวจสอบ สอบสวน
หรืออยู่ในการพิจารณาของศาลยุติธรรม
ศาลปกครอง หรือกระบวนการอื่น

ศาลรัฐธรรมนูญจะยังไม่ก้าวล่วงเข้าไปพิจารณา!
ต้องรอให้กระบวนการเหล่านั้นเสร็จสิ้นก่อน

คำสั่งศาลที่ ต. 36/2569

ผู้ร้องอ้างว่า

ตำรวจ ปส. 3 จับกุมและสอบสวนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย
ขัดรัฐธรรมนูญ (มาตรา 3, 4, 5, 27, 28, 29)

สถาบันคดี

เรื่องนี้ กำลังอยู่ระหว่างพิจารณา ในศาลอื่น

มติศาลรัฐธรรมนูญ

ไม่รับคำร้อง (เอกฉันท์)

เหตุผล: ติดข้อห้ามตามมาตรา 47 (4) คดียังพิจารณาไม่เสร็จสิ้น

สรุปคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญ: ทำไมคดียาเสพติด ถึงถูกปิดตก?

เจาะลึกคำสั่งที่ 41/2569

กรณีนักโทษขอใช้สิทธิรัฐธรรมนูญเพื่อลดโทษ
แต่ไม่ผ่านด้านการพิจารณา

จุดเริ่มต้น: แรงจูงใจจากกฎหมายที่เปลี่ยนไป

พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522
(กฎหมายเก่า)

- ความผิด: ครอบครองเมกแอมเฟตามีนเพื่อจำหน่าย
- บทลงโทษ: ประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต

ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564
(กฎหมายใหม่)

- มีการปรับปรุงบัญญัติใหม่ (มาตรา 145)
- บทลงโทษ: มีสัดส่วนที่เบาลง และเป็นคุณต่อผู้กระทำความผิดมากกว่า

ผู้ร้อง มองว่าตนควรได้รับประโยชน์จากกฎหมายใหม่ที่โทษเบากว่า
แทนที่จะถูกลงโทษหนักตามกฎหมายเก่า

เส้นทางคดีของผู้ร้อง

ข้ออ้างของผู้ร้อง: การลงโทษย้อนหลังขัดต่อรัฐธรรมนูญ

ผู้ร้องอ้างว่าการที่ศาลอุทธรณ์นำเหตุการณ์ที่บัญญัติในภายหลัง มาปรับใช้ย้อนหลังเป็นโทษ ถือเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพ

มาตรา 3
(อำนาจอธิปไตย)

มาตรา 27
(ความเสมอภาค)

มาตรา 4
(ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์)

มาตรา 28
(สิทธิในชีวิตและร่างกาย)

มาตรา 5
(รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด)

มาตรา 29
(ไม่มีความผิดหากไม่มีกฎหมายกำหนด)

การยื่นคำร้องโดยตรง: เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินหมดเวลา

ร้องเรียนผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ร้องยื่นเรื่องผ่านผู้ตรวจการ
แผ่นดินตามขั้นตอน

ผ่านไป 90 วัน

ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่มีการยื่นคำร้อง
ต่อศาลภายในกำหนดเวลา 90 วัน

เกิดสิทธิยื่นตรง

ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 213 ผู้ร้องจึงมี
สิทธิยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญ
(ผู้ร้องทำขั้นตอนนี้ถูกต้องตามกระบวนการ)

จุดเปลี่ยน: กฎเหล็กที่ห้ามศาลก้าวล่วงคดีที่ยังไม่จบ

พ.ร.ป. ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 47 (4)

**“ห้ามรับพิจารณาเรื่องที่อยู่ในระหว่างการ
พิจารณาพิพากษาคดีของศาลอื่น”**

ศาลรัฐธรรมนูญมีข้อห้ามเด็ดขาดไม่ให้แทรกแซงหรือรับพิจารณาคดี
ที่ที่ศาลยุติธรรม (เช่น ศาลฎีกา) ยังตัดสินไม่เสร็จสิ้น

ทำไมศาลรัฐธรรมนูญจึงปิดกั้นคำร้องนี้?

Diagnostic Checklist

มีการกล่าวอ้างว่าถูกละเมิดสิทธิรัฐธรรมนูญหรือไม่?

(ผ่าน: ผู้ร้องอ้างมาตรา 3, 4, 5, 27, 28, 29)

ยื่นเรื่องถูกต้องตามขั้นตอนหรือไม่?

(ผ่าน: ยื่นตรงหลังผู้ตรวจการแผ่นดินเกินกำหนด 90 วัน)

คดีนี้ถึงที่สุดแล้วหรือไม่?

(ไม่ผ่าน: คดียังค้างอยู่ที่ศาลฎีกา เข้าข่ายข้อห้าม
ตามมาตรา 47 (4) อย่างชัดเจน)

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่

41 /2569

(คำอ้างที่ ๔๒/๒๕๖๔)

(นายอุดม สิทธิวิธรธรรม)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายวิรัช แสงเทียน)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(คำอ้างที่ ๔๒/๒๕๖๔)

(นายอุดม สิทธิวิธรธรรม)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายวิรัช แสงเทียน)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายจิรนิติ ทรวานนท์)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายณกมล เทพทิทักษ์)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายจิรนิติ ทรวานนท์)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายณกมล เทพทิทักษ์)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

มีคำสั่ง ไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏชัดว่าคดีนี้ยังอยู่ในการพิจารณาของศาลฎีกา จึงเป็นกรณีต้องห้าม
ตามกฎหมาย เมื่อมีคำสั่งไม่รับคำร้องแล้ว คำขออื่นของท่านผู้ร้องย่อมตกไปทั้งหมด

สิ่งที่เรียนรู้จากคดีนี้

ศาลรัฐธรรมนูญไม่ใช่ ศาลอุทธรณ์ซ้อน

ระบบยุติธรรมมีการแบ่งแยกอำนาจชัดเจน ประชาชนไม่สามารถใช้ช่องทางของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อ "ลัดคิว" หรือแทรกแซงกระบวนการของศาลยุติธรรมได้ หากคดีหลักยังไม่ถึงที่สุด ต้องรอให้ศาลฎีกามีคำพิพากษาเสียก่อนจึงจะถือว่ากระบวนการนั้นสิ้นสุดลง

กฎข้อที่ 2: คดีถึงที่สุดไปแล้ว

หากเรื่องที่คุณร้องเรียน
ศาลอื่น (เช่น ศาลฎีกา)
ได้มีคำพิพากษาหรือมีคำสั่ง
จบและถึงที่สุดแล้ว

ไม่สามารถใช้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือในการ
รื้อคดี หรือ อุทธรณ์ซ้ำ ได้!

คำสั่งศาลที่ ต. 37/2569

ผู้ร้องอ้างว่า

ศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา, ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา นำข้อเท็จจริงนอกคำฟ้องมาลงโทษในคดียาเสพติด ขัดรัฐธรรมนูญ (มาตรา 29)

สถาบันคดี ศาลฎีกาพิพากษา ถึงที่สุดแล้ว

มติศาลรัฐธรรมนูญ ไม่รับคำร้อง (เอกฉันท์)
เหตุผล: เป็นคดีที่ศาลอื่นตัดสินจบไปแล้วอย่างสมบูรณ์

คำสั่งศาลที่ ต. 39/2569

ผู้ร้องอ้างว่า

ศาลจังหวัดแพร่, อุทธรณ์ และฎีกา (แผนกคดียาเสพติด) กำหนดโทษใหม่
หนักเกินไป ใช้ข้อสันนิษฐานเกินข้อเท็จจริง จัดรัฐธรรมนูญ (มาตรา 4, 5, 25, 27, 29)

สถาบันคดี ศาลฎีกามีคำสั่ง ถึงที่สุดแล้ว

มติศาลรัฐธรรมนูญ ไม่รับคำร้อง (เอกฉันท์)
เหตุผล: คดีถูกตัดสินถึงที่สุดโดยศาลอื่นแล้วเช่นกัน

ทำไมถึงมีกฎ 2 ข้อนี้?

(เจตนารมณ์ของกฎหมาย)

การพิทักษ์อำนาจศาล

ป้องกันไม่ให้ศาลรัฐธรรมนูญ
ทำงานซ้ำซ้อนหรือก้าวล่วง
อำนาจของศาลยุติธรรมและ
ศาลปกครอง

ความเด็ดขาดของคดี

เมื่อกระบวนการยุติธรรม
ดำเนินจนถึงที่สุดแล้ว คดี
ก็ต้องเป็นที่ยุติ เพื่อไม่ให้เกิด
การฟ้องร้องวนเวียนไม่รู้จบ

สรุปง่าย! ศาลรัฐธรรมนูญ ไม่รับ คดีแบบไหน?

กำลังตรวจ/กำลังสืบ:

คดีอยู่ระหว่างพิจารณาของศาลอื่น

(ตัวอย่าง: คดี ต. 36/2569 - ตำรวจ ปส.3 กำลังสอบสวน)

ศาลอื่นพิบรองแล้ว:

คดีที่ศาลอื่นตัดสินถึงที่สุดไปแล้ว

(ตัวอย่าง: คดี ต. 37/2569 และ ต. 39/2569 - ศาลฎีกาพิพากษาจบแล้ว)

มติเอกฉันท์ ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับคำร้อง

คดี ต. 43/2569: กรณีการจัดทำประชามติ
ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ผู้ถูกร้อง

1. นายกรัฐมนตรี
2. คณะรัฐมนตรี

เหตุแห่งคดี

กำหนดการจัดทำประชามติ
วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2569

คำถามประชามติ

“ท่านเห็นชอบว่า
สมควรจัดทำรัฐธรรมนูญ
ฉบับใหม่หรือไม่”

จุดขัดแย้ง

ผู้ร้องอ้างว่าคำถามนี้ขัดต่อ
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ
ที่ 18/2568 (เมื่อวันที่ 10
ก.ย. 2568)

ข้อกล่าวหาของผู้ร้อง (2 ประเด็นหลัก)

ประเด็นที่ 1

ฐานกฎหมาย: รัฐธรรมนูญ มาตรา 213

ข้อกล่าวหา: ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 3 วรรคสอง

ประเด็นที่ 2

ฐานกฎหมาย: รัฐธรรมนูญ มาตรา 49

ประกอบมาตรา 50 (7)

ข้อกล่าวหา: การกระทำนำไปสู่การล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

การพิจารณาประเด็นที่ 1: สิทธิและเสรีภาพตามมาตรา 213

กฎหมายกำหนด

การใช้สิทธิตามมาตรา 213 ผู้ร้องต้องเป็น ผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรง

ข้อเท็จจริง

ไม่ปรากฏว่าผู้ร้องได้รับความเสียหาย เป็น เพียงการแสดงความคิดเห็นส่วนบุคคลเท่านั้น

บทสรุปศาลฯ

ไม่เข้าเกณฑ์ พ.ร.บ. ว่าด้วยวิธีพิจารณาของ ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 46 วรรคหนึ่ง ไม่อาจยื่นคำร้องตามมาตรา 213 ได้

การพิจารณาประเด็นที่ 2: การล้มล้างการปกครองตามมาตรา 49

กฎหมายกำหนด

มาตรา 49 วรรคสอง บัญญัติขึ้นตอนว่า ต้องร้องขอต่ออัยการสูงสุดเป็นลำดับแรก

ข้อเท็จจริง

ไม่มีหลักฐานว่าผู้ร้องได้ดำเนินการผ่านอัยการสูงสุดตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด

บทสรุปศาลฯ

ข้ามขั้นตอนที่กฎหมายบัญญัติไว้
ไม่อาจยื่นคำร้องต่อศาลโดยตรงได้

สรุปการวินิจฉัย: เหตุใดคำร้องจึงตกไปทั้งสองประเด็น?

ฐานกฎหมาย	เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด	สิ่งที่คำร้องขาดหายไป	ผลการพิจารณา
มาตรา 213 (ละเมิดสิทธิฯ)	ต้องเป็นผู้ถูกละเมิดโดยตรง	เป็นเพียงความเห็นส่วนตัว ไม่มีความเสียหาย	ไม่รับพิจารณา ❌
มาตรา 49 (ล้มล้างการปกครองฯ)	ต้องร้องผ่านอัยการสูงสุดก่อน	ข้ามขั้นตอน ไม่ได้ร้องผ่านอัยการสูงสุด	ไม่รับพิจารณา ❌

มีมติเอกฉันท์ ไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

บทสรุปคดี ต. 43/2569

หลักการสำคัญทางกฎหมายจากคดีนี้

1. Direct Standing: การยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญในคดีละเมิดสิทธิ ผู้ร้องต้องได้รับความเดือดร้อนโดยตรง ไม่ใช่เพียงความขัดแย้งทางความคิดเห็น
2. Procedural Compliance: หากรัฐธรรมนูญกำหนดขั้นตอนคัดกรองไว้ (เช่น ผ่านอัยการสูงสุด) ผู้ร้องต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด จะข้ามขั้นตอนไม่ได้

สรุปคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญ

เรื่องพิจารณาที่ ต. 41/2569

ข้อพิพาทเรื่องบาร์โค้ดบนบัตรเลือกตั้ง
และการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA)

การวิเคราะห์เชิงกฎหมายประเด็นการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล
(PDPA) และอำนาจการรับคำร้องของศาลรัฐธรรมนูญ

ภาพรวมคดีตั้งแต่ข้อกล่าวหาไปจนถึงบทสรุปของศาล

ข้อกล่าวหา

กกต. ใช้บาร์โค้ดบนบัตรเลือกตั้ง ทำให้บัตรเสีย และเก็บข้อมูลทางการเมืองโดยไม่ได้รับความยินยอม

ประเด็นกฎหมาย

ศาลพิจารณาเรื่อง "กระบวนการพิจารณาและสิทธิการยื่นคำร้อง" ไม่ใช่การชี้ขาดเนื้อหาแห่งคดี

คำวินิจฉัย

ศาลมีมติ "เอกฉันท์" ไม่รับคำร้อง เนื่องจากผู้ร้องต้องไปใช้สิทธิผ่านศาลอื่นตามที่กฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้

ผู้ร้องตั้งประเด็นความผิดสองส่วนหลักต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.)

ประเด็นที่ 1: บัตรเลือกตั้งเสีย

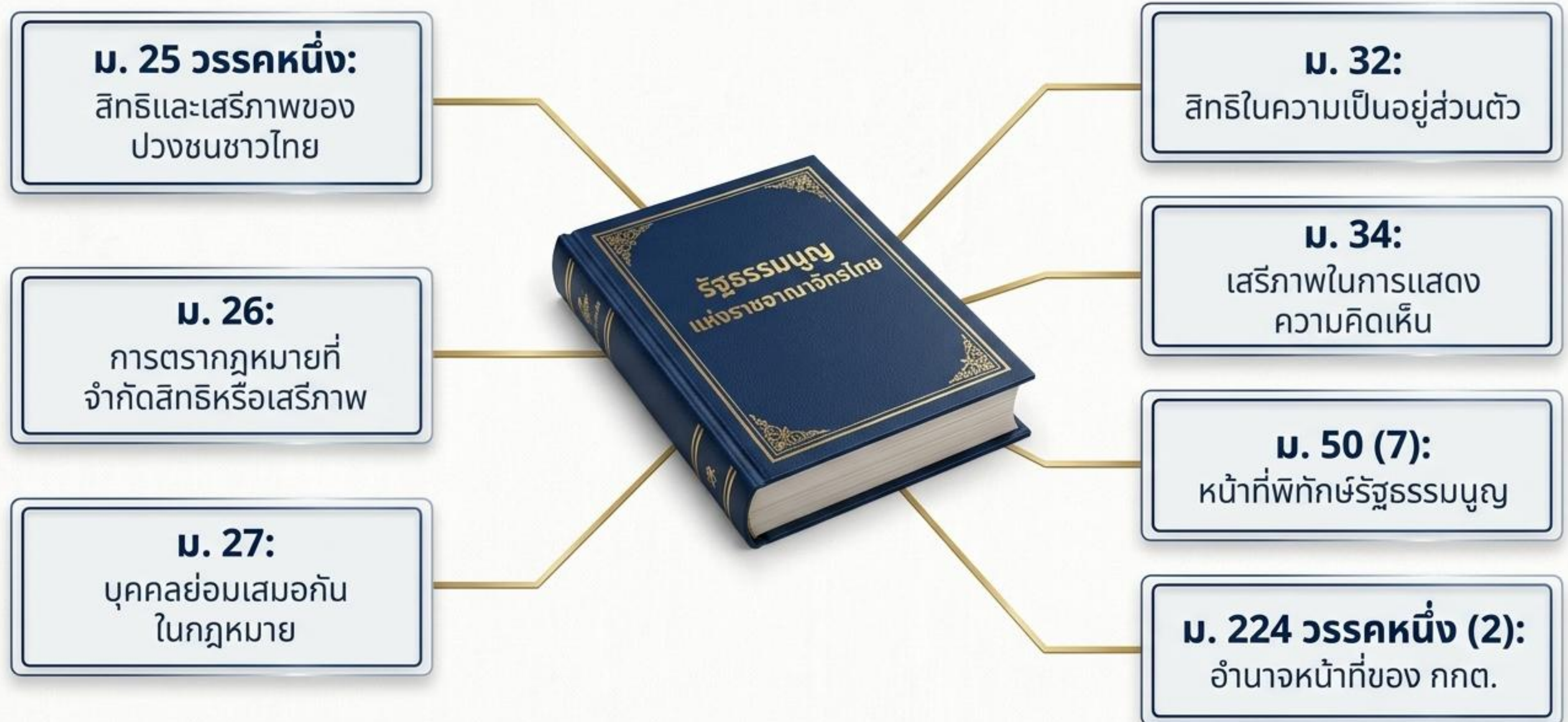
- การกำหนดรหัสแท่ง (Barcode) ลงในบัตรเลือกตั้ง ส.ส.
- ข้อกล่าวหา: ฝ่าฝืนระเบียบ กกต. ว่าด้วยการเลือกตั้ง ส.ส. พ.ศ. 2566 (ข้อ 129)

ประเด็นที่ 2: ละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

- เก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นทางการเมืองโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้มาใช้สิทธิ
- ข้อกล่าวหา: ฝ่าฝืน พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (มาตรา 26)

ฐานทางกฎหมายที่ผู้ร้องอ้างว่าถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญเปลี่ยนจุดโฟกัสจากเนื้อหาคดีไปสู่ "กระบวนการยื่นคำร้อง"

มุมมองของศาล:

ศาลยังไม่ได้พิจารณาชี้ขาดว่า กกต. กระทำผิดในเนื้อหาตามข้อกล่าวหาหรือไม่

จุดเปลี่ยนคดี (Procedural Standing):

ศาลพิจารณาจากสิทธิและขั้นตอนในการยื่นคำร้องเป็นหลัก

หลักการสำคัญ:

หากมีช่องทางศาลอื่นที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นตะ ผู้ร้องต้องไปใช้สิทธิผ่านช่องทางนั้นก่อน (ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 25 วรรคสาม)

ลำดับการพิจารณาข้อกฎหมายที่ทำให้ศาลไม่สามารถรับคำร้องได้

ด้านที่ 1: รัฐธรรมนูญ มาตรา 25 วรรคสาม

คำถาม: มีศาลอื่นที่มีอำนาจพิจารณาเรื่องนี้
เป็นการเฉพาะหรือไม่?

สถานะ: มีช่องทางอื่นรองรับ

ด้านที่ 2: พ.ร.ป. ว่าด้วยวิธีพิจารณาของ ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 47 (2)

กฎหมายระบุ: ห้ามรับคำร้องที่กฎหมายอื่นได้
กำหนดกระบวนการร้องไว้เป็นการเฉพาะแล้ว

ด้านที่ 3: พ.ร.ป. ว่าด้วยวิธีพิจารณาของ ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 46 วรรคสาม

ผลบังคับ: บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญต้องสั่ง
"ไม่รับคำร้อง" ไว้พิจารณา

ผลลัพธ์: ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องโดยตรงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 213 ได้

มติศาลรัฐธรรมนูญชี้ขาดไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

มีมติเป็นเอกฉันท์

ศาลมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ผู้ร้องต้องนำคดีไปยื่นต่อศาลที่มีเขตอำนาจตาม
ที่กฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้ต่อไป

รัฐธรรมนูญ มาตรา 213 คือด่านสุดท้าย ไม่ใช่ช่องทางแรกในการฟ้องร้อง

ประเด็นหลักที่ถูกตีตก:

คดีนี้ไม่ได้ชี้ขาดว่า "การใช้บาร์โค้ดถูกหรือผิด" หรือ "มีการละเมิด PDPA หรือไม่" แต่ถูกตีตกด้วยเหตุผลทางกระบวนการ (Procedural Law)

หัวใจของบรรทัดฐานคดีนี้:

เป็นการตอกย้ำบรรทัดฐานเรื่อง "การใช้สิทธิทางศาล"

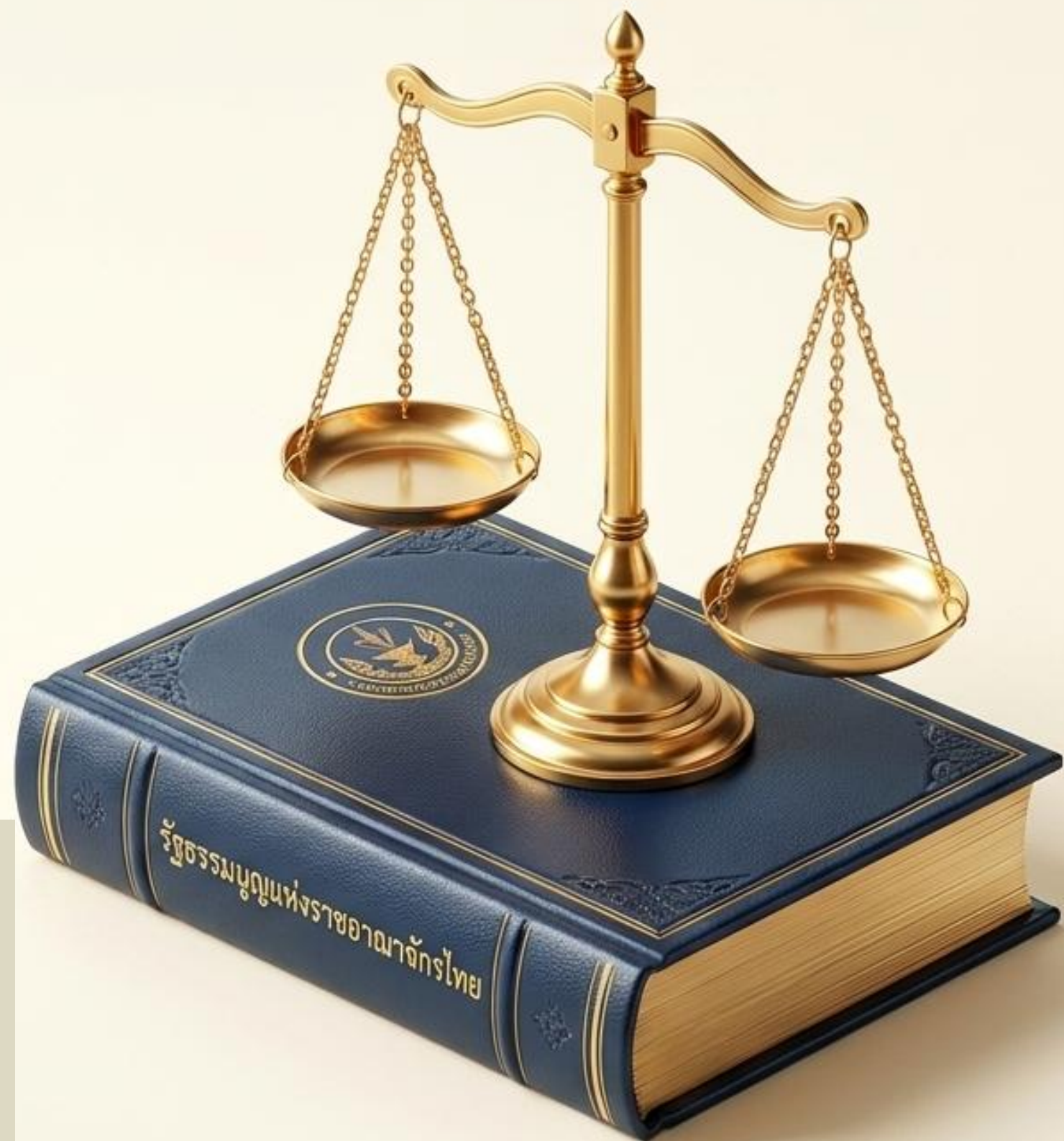
บทสรุป (The Last Resort):

การยื่นคำร้องตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา 213) ไม่สามารถทำข้ามขั้นตอนได้ หากระบบกฎหมายมีศาลอื่นที่มีอำนาจรับพิດชอบเรื่องนั้นอยู่แล้ว ผู้ร้องต้องไปใช้สิทธิตามช่องทางปกติก่อนเสมอ

สรุปคำวินิจฉัยศาล รัฐธรรมนูญ: เกณฑ์ทหาร vs เสรีภาพทางความคิด

พ.ร.บ.รับราชการทหาร พ.ศ.2495 ขัดต่อเสรีภาพ
ในการถือศาสนาและมโนธรรมตามรัฐธรรมนูญ
หรือไม่

(คำวินิจฉัยที่ 5/2569)

ผู้โต้แย้ง

- อ้างสิทธิ มโนธรรมสำนึก (Conscientious Objection)
- การบังคับเกณฑ์ทหารขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนสากล (ICCPR) และเสรีภาพในการถือศาสนาและเสรีภาพทางความคิด

คำถามหลัก:

กฎหมายนี้ขัดรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๒๖ และ ๓๑
หรือไม่?

กฎหมาย

(พ.ร.บ.รับราชการทหาร
ม. ๒๗ และ ๔๕)

- ชายไทยทุกคนต้องเข้ารับการตรวจเลือก
- หากหลีกเลี่ยงหรือไม่มารายงานตัว มีบทลงโทษทางอาญา (จำคุก)

สิทธิส่วนบุคคล (รธน. มาตรา ๓๑)

- บุคคลมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาและปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อ

เงื่อนไขสำคัญ แห่งรัฐธรรมนูญ

การใช้เสรีภาพต้อง
ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่พลเมือง
และ
ไม่เป็นอันตรายต่อความมั่นคง
ของส่วนรวม

หน้าที่พลเมือง (รธน. มาตรา ๕๐(๕))

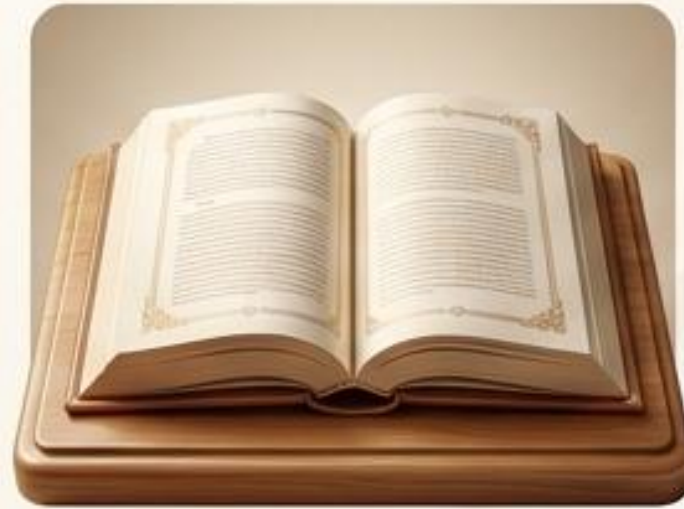
- บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ

สรุปมุมมองและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ

ฝ่ายความมั่นคง (กฤษฎีกา / กลาโหม)

- กองทัพจำเป็นต้องมีกำลังพลเพื่อรักษาเอกราชและช่วยภัยพิบัติ
- การเกณฑ์ทหารคือหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ
- เสรีภาพอ้างเพื่อหน้าที่ที่ไม่ได้

มุมมองนักวิชาการ

- เสรีภาพทางมโนธรรมเป็น **สิทธิเด็ดขาด (Absolute Right)**
- รัฐจะบังคับให้บุคคลทำสิ่งที่ขัดต่อความเชื่อหรือมโนธรรมอย่างร้ายแรงไม่ได้

มุมมองนักวิชาการ

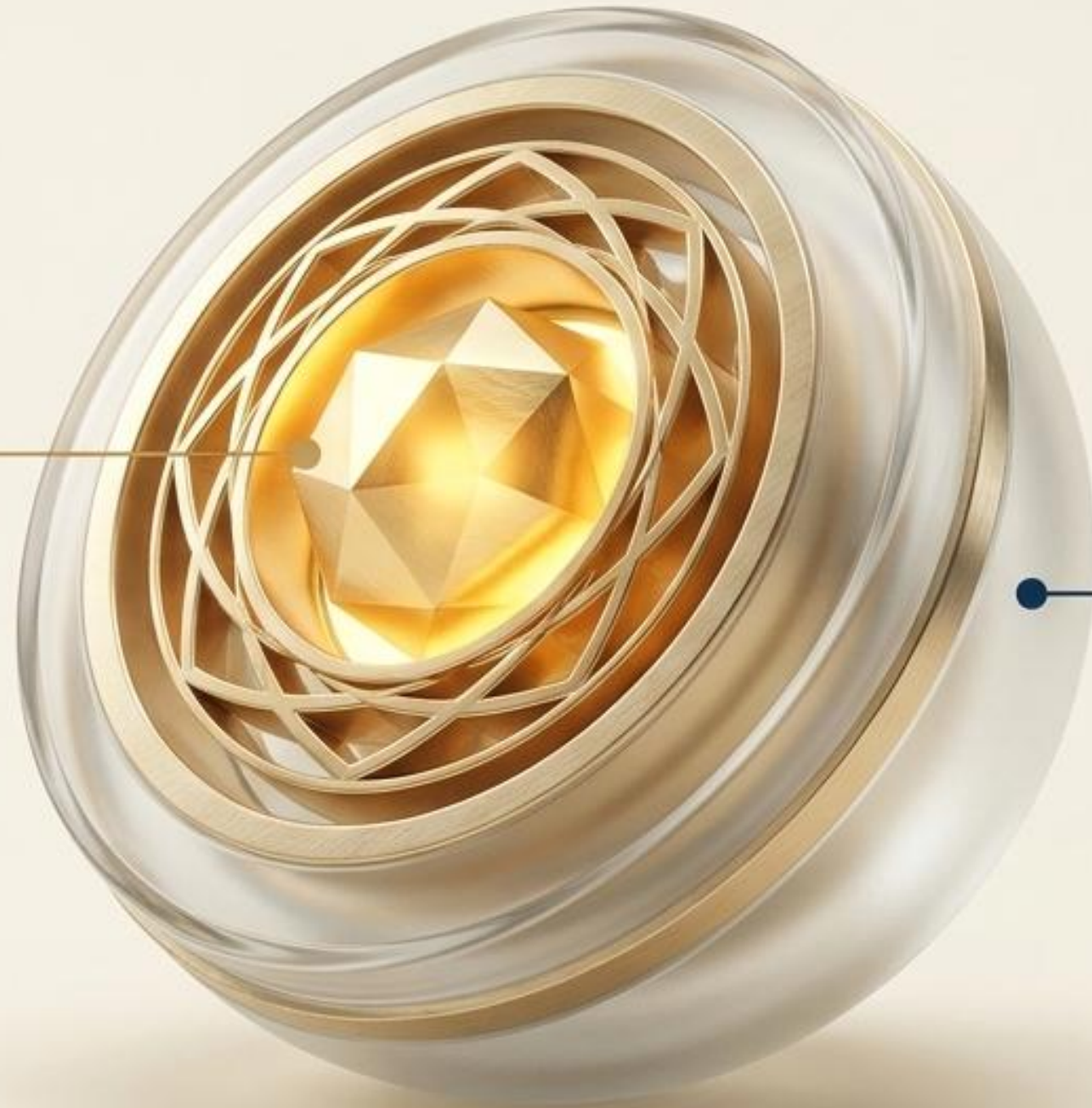
- รรณ. รับรองศาสนา แต่ไม่ได้รับรองมโนธรรม ถึงขั้นให้ปฏิเสธหน้าที่พลเมืองได้
- ข้อเสนอแนะ: **กฎหมายทหารเก่าเกินไป** ควรปรับปรุงให้ทันสมัยและ **คุ้มครองสิทธิมากขึ้น**

เส้นแบ่งของศาล: ความเชื่อ vs การกระทำ

1

ภายในจิตใจ (Internal Freedom)

- เสรีภาพบริบูรณ์ 100%
- รัฐธรรมนูญคุ้มครองเสรีภาพในการเชื่อหรือคิด
รัฐไม่มีอำนาจแทรกแซง
ความรู้สึกนึกคิดได้เลย

2

การแสดงออกภายนอก (External Action)

- รัฐจำกัดสิทธิได้
- การนำความเชื่อมาอ้างเพื่อ
งดเว้นการทำหน้าที่พลเมือง
มีผลกระทบต่อความมั่นคง
ส่วนรวม รัฐจึงมีอำนาจออก
กฎหมายบังคับได้

ทำไม พ.ร.บ.รับราชการทหารฯ จึงยังจำเป็น?

ระบบความมั่นคง

- รักษากำลังพลให้พร้อมรบ
ป้องกันภัยคุกคาม
และรักษาเอกราชของชาติ

การบรรเทา สาธารณภัย

- เป็นกลไกหลักในการช่วยเหลือ
ประชาชนอย่างทันต่อเวลาที่เมื่อเกิด
ยามวิกฤตหรือภัยพิบัติ

ความได้สัดส่วน ของกฎหมาย

- กฎหมายไม่ได้บังคับเด็ดขาดไร้ขอบเขต
มีระบบผ่อนผันและข้อยกเว้นตาม
ความจำเป็นแห่งสภาพบุคคล

ไขข้อข้องใจ: ทำไม พระภิกษุ จึงได้รับการยกเว้น?

พระภิกษุ สามเณร นักบวชที่สอบได้นักธรรม

- ❖ ได้รับการยกเว้นเพราะ มีหน้าที่ประจำในกิจของศาสนา อย่างชัดเจนตามกฎหมาย
- ❖ ถือเป็นการทำประโยชน์ให้ชาติในการสอนศาสนาและ กล่อมเกลাজิตใจประชาชน
- ❖ เมื่อพ้นฐานะ ก็ต้องเข้ารับการตรวจเลือกตามปกติ

บุคคลทั่วไปที่อ้างมโนธรรมสำนึก

- ❖ กฎหมายไทยยังไม่เปิดช่องให้ใช้ ความเชื่อส่วนบุคคล เพื่อละเว้นหน้าที่ทางกฎหมาย
- ❖ รัฐธรรมนูญคุ้มครองการนับถือศาสนา แต่ไม่อนุญาตให้อ้างเพื่อหลีกเลี่ยงการรับใช้ชาติ

มติเอกฉันท์: ไม่ขัดรัฐธรรมนูญ

พ.ร.บ.รับราชการทหาร พ.ศ. ๒๕๔๗

มาตรา ๒๗ และมาตรา ๔๕

บทบัญญัติดังกล่าวไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และไม่ขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๒๖ และ ๓๑ ของรัฐธรรมนูญ

สรุปจบในหน้าเดียว (Executive Summary)

1. ข้อโต้แย้ง

จำเลยอ้างว่าการเกณฑ์ทหารขัดต่อ
จำเลยอ้างว่าการเกณฑ์ทหารขัดต่อ
มโนธรรมสำนึกและสิทธิเสรีภาพ
ทางศาสนาตามรัฐธรรมนูญ

2. จุดสมดุล

ศาลชี้ว่าเสรีภาพในใจนั้นบริบูรณ์ 100%
แต่อ้างการปฏิบัติภายนอกเพื่อละเว้น
หน้าที่พลเมือง ไม่ได้
เพราะกระทบความมั่นคง

3. คำตัดสิน

กฎหมายบังคับเกณฑ์ทหาร
กฎหมายบังคับเกณฑ์ทหารและ
บทลงโทษทางอาญา ยังคงบังคับใช้ได้
และไม่ขัดรัฐธรรมนูญ

เส้นทางสู่ศาล รัฐธรรมนูญ

เจาะลึกกระบวนการยื่นคำร้องผ่านกรณีศึกษา:
พ.ร.บ. จุ่มบุญฯ พ.ศ. 2558

วิเคราะห์ข้อกฎหมายฉบับสมบูรณ์
ข้อมูลครบถ้วน
อ้างอิงรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560

ประชุมบทแห่งคดี: 1 กฎหมาย 3 ข้อโต้แย้ง

การบังคับใช้ พ.ร.บ.คุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ฯ พ.ศ. 2558
นำมาสู่การตั้งคำถามถึงความชอบด้วยรัฐธรรมนูญผ่าน 3 บุคคล:

นางสาวไค่ (ผู้รับจ้างตั้งครรภ์)

ถูกฟ้องมาตรา 24, 48
อ้างว่าขัด รรณ. ม. 28 (สิทธิในร่างกาย)

นายแพทย์กรีซ (แพทย์ผู้ให้บริการ)

ถูกฟ้องมาตรา 46
อ้างว่าขัด รรณ. ม. 40 (เสรีภาพในการประกอบอาชีพ)

นายเฮง (นายกสมาคมฯ)

ร้องเรียนว่ากฎหมายขัด รรณ. (ฉบับชั่วคราว) ม. 13
เหตุผล: วาระ 3 องค์ประชุม สนช. ไม่ครบ

3 เส้นทางตามรัฐธรรมนูญในการโต้แย้งกฎหมาย

เส้นทางที่ 1

มาตรา 212: ยื่นผ่านศาลที่พิจารณาคดี

เงื่อนไข: สำหรับคู่ความที่คดีกำลังอยู่
ระหว่างการพิจารณาในศาล

เส้นทางที่ 2

มาตรา 213: ยื่นตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญ

เงื่อนไข: เฉพาะกรณีถูกกระทำละเมิดสิทธิโดยตรง
(ไม่ใช่การขัดกันของตัวกฎหมาย)

เส้นทางที่ 3

มาตรา 231(1): ยื่นผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน

เงื่อนไข: ตรวจสอบเฉพาะ เนื้อหา
ของกฎหมายว่าขัดรัฐธรรมนูญ

กรณีศึกษาที่ 1: นางสาวไก่อ่ (ยื่นผ่านศาลชั้นต้น)

ข้อเท็จจริง

นางสาวไก่อ่ยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้น
ขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ แต่
ศาลชั้นต้นมีคำสั่งยกคำร้อง

ประเด็นข้อกฎหมาย

คำสั่งยกคำร้องของศาลชั้นต้น
ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่?

ธงคำตอบ

ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

เหตุผล: ศาลชั้นต้นไม่มีอำนาจยกคำร้องในกรณีนี้ ต้องส่งเรื่อง
ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา
เนื่องจากนางสาวไก่อ่ดำเนินการถูกต้องตามเงื่อนไขรัฐธรรมนูญ
มาตรา 212 ครบถ้วนทุกประการ

ถอดรหัสมาตรา 212: ทำไมศาลจึงต้องส่งเรื่อง?

นางสาวไถ่ผ่านเกณฑ์องค์ประกอบของรัฐธรรมนูญ ม. 212 ครบถ้วน ดังนี้:

1. เป็น บทบัญญัติแห่งกฎหมาย

โต้แย้ง พ.ร.บ. อุ้มบุญฯ ซึ่งเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ

2. เป็น กฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแห่งคดี

นางสาวไถ่ถูกอัยการฟ้องตาม พ.ร.บ. ฉบับนี้โดยตรง

3. คู่ความ เป็นผู้เสนอเรื่อง

นางสาวไถ่มีฐานะเป็น จำเลย ในคดี และยื่นเรื่องต่อศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดี

4. มี เหตุผลชัดเจน

ระบุชัดเจนว่า ม. 24, 48 ของ พ.ร.บ. ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ม. 28 (สิทธิในร่างกาย)

กรณีศึกษาที่ 2: นายแพทย์กรีช (ยื่นตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญ)

ข้อเท็จจริง

ถูกฟ้องในศาล แต่เลือกไปยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง เพื่อขอให้วินิจฉัยว่า ม. 46 ขัด รธน. ม. 40

ประเด็นข้อกฎหมาย

ศาลรัฐธรรมนูญต้องสั่งคำร้องนี้อย่างไร?

ธงคำตอบ

ศาลต้องสั่ง ไม่รับคำร้อง

การวินิจฉัย

- พิดช่องทาง (ม. 212): การโต้แย้งกฎหมายที่ใช้ในคดี ต้องยื่นผ่านศาลที่กำลังพิจารณาคดีเท่านั้น
- ข้อจำกัด ม. 213: การยื่นตรงทำได้เฉพาะกรณี ถูกละเมิด สิทธิโดยตรงจากการกระทำ แต่นายแพทย์กรีชโต้แย้งว่า ตัวกฎหมายขัดรัฐธรรมนูญ จึงใช้ช่องทางมาตรา 213 ไม่ได้

กรณีศึกษาที่ 3: นายเอ่ง (ยื่นผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน)

ข้อเท็จจริง

ยื่นร้องเรียนผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน อ้างว่า พ.ร.บ. ชัด รธน. เพราะตอนผ่านวาระ 3 องค์ประชุม สนช. ไม่ครบ

ประเด็นข้อกฎหมาย

ผู้ตรวจการแผ่นดินต้องสั่งคำร้องนี้อย่างไร?

ธงคำตอบ

ผู้ตรวจการแผ่นดิน ไม่จำเป็นต้องรับคำร้อง

การวินิจฉัย

- อำนาจตาม ม. 231 วรรคหนึ่ง (1) ตรวจสอบข้อโต้แย้งเนื้อหา ของบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น
- สิ่งที่นายเอ่งร้องเรียนคือ กระบวนการตรากฎหมาย (องค์ประชุมไม่ครบ) ซึ่งไม่อยู่ในขอบเขตอำนาจตามมาตรานี้

บทสรุปเปรียบเทียบ: วิเคราะห์ความสำเร็จและข้อผิดพลาด

บุคคล	ช่องทางที่ใช้ (ม.)	ข้อกำหนด (ถูก/ผิด)	ผลการวินิจฉัย
นางสาวไก่อ	ศาลชั้นต้น (ม. 212)	ครบองค์ประกอบ 4 ประการ	ส่งศาล รรน. (คำสั่งยกคำร้องไม่ชอบ)
นายแพทย์กรีช	ศาล รรน. โดยตรง (ม. 213)	ผิดช่องทาง (ม. 213 ใช้กับการละเมิดสิทธิ ไม่ใช่กฎหมาย)	ศาล รรน. ไม่รับคำร้อง
นายเอง	ผู้ตรวจการแผ่นดิน (ม. 231)	ร้องเรียน กระบวนการ ไม่ใช่เนื้อหา	ปฏิเสธคำร้องได้

สรุปหลักเกณฑ์การโต้แย้งกฎหมายขัดรัฐธรรมนูญ

1

คดีอยู่ในศาล (ม. 212)

ต้องให้คู่ความยื่นผ่านศาลที่พิจารณาคดี
ห้ามข้ามชั้นตอนไปยื่นเอง

2

ยื่นตรงศาล รธน. (ม. 213)

สงวนไว้สำหรับกรณีถูกหน่วยงานรัฐ
กระทำละเมิดสิทธิ โดยตรงเท่านั้น

3

ผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน (ม. 231)

มีอำนาจตรวจสอบเฉพาะ
เนื้อหา ของกฎหมาย ไม่รวมถึง
กระบวนการตรากฎหมาย